

Jan Campbell: Cenzura po česku

 infokurýr.cz/n/2023/02/25/jan-campbell-cenzura-po-cesku

kurýr

25. února 2023

Úvod do historie cenzury

Slovo cenzura pochází z latinského censor. To byl úředník, který měl za úkol sčítání obyvatel a dohlížení na morálku (<https://cs.wikipedia.org/wiki/Cenzura>). V kontextu cenzury se nachází vulgo cenzura, tj. pravomoc udělená právní normou, zejména zákonem, předběžná cenzura, v českých zemích do roku 1848 a následná cenzura, v českých zemích od roku 1848.

Sloveso „cenzurovat“ definuje Encyclopaedia Britannica jako jednat tak, aby se změnil nebo potlačil projev nebo psaný text, které jsou označeny jako podvratné, ke společnému blahu (<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/101977/censorship>)

Autoři zabývající se dějinami cenzury nacházejí její počátky už ve starověku. Poukazují na pálení knih sofisty Protagora. Důkaz o ničení knih nacházíme i v Novém zákoně ve Skutcích apoštolů (kap. 19. verš 19.). Za první všeobecně platný, historicky dokumentovaný zákaz knih je považován zákaz učení Aria na Nicejském konzilu v roce 325.

V roce 496 se na římském koncilu objevil první katalog zakázaných knih – Decretum Gelasium připisovaný papeži Gelasiovi. S příchodem knihtisku Johannese Gutenberga se začaly šířit i *nevhodné* tiskoviny, které by mohly ovlivnit společnost například vědeckými, filosofickými, politickými či teologickými teoriemi, a tím pádem i ohrozit moc státu či církve. S příchodem internetu jsme pokročili ještě dále: k cenzuře státu, tj. moci, se přiřadila cenzura korporátní, autorská (osobní) a s uvedenými spojené zneužití státní moci v míře, která ochromuje lidskou důstojnost, nutí člověka s rozumem žít formou moderních mnichů a transformuje prostředí měst, městysů a vesnic čím dál tím více do prostředí bez lidské duše.

To vše přesto, že výrazná změna cenzury nastala 15. března 1848. V tento den byl vydán císařský patent, který zrušil cenzuru a zavedl svobodu tisku. Toto trvalo až do 4. března 1849, kdy se vyhlásila oktrojovaná ústava. Po vzniku první republiky panuje všeobecně známý chaos. Existovala zejména cenzura komunistických tiskovin a tisku německých nacionalů. Malý tiskový zákon vydaný v roce 1933 zhoršoval kolportáž, dopravu zahraničních časopisů a zakazoval letáky vydávané komunisty pro mládež a umožňoval zákaz komunistického tisku administrativní cestou a přikazoval listům otiskovat projevy prezidenta nebo členů vlády a to beze změny daného textu.

V historii České republiky a Českého rozhlasu, později i České televize se střídala období volnějšího režimu, která neměla dlouhé trvání, s diktaturou, která vždy znamenala posílení cenzurních orgánů. Je nesporné, že cenzura *v obecném zájmu* je nezbytná, podstatné však je, co je za obecný zájem považováno. Nevýhodou demokratických režimů, kdyby takové dnes existovaly, a současně jejich předností je přístup – *co není zakázáno, je dovoleno*. Vážný problém v kontextu připomenutí cenzury zavedené před rokem (25. února 2022) představuje skutečnost, že český právní řád pojem *dezinformační web* nezná, formulace zákonů jsou často zmatené a nespecifické a soudní praxe je pomalá.

Přítomnost

Během pražského jara bylo jasně stanoveno: *Cenzurou se rozumějí jakékoliv zásahy státních orgánů proti svobodě slova a obrazu a jejich šíření hromadnými informačními prostředky*. Přestože je cenzura oficiálně zakázaná, cenzura je velkou otázkou. Proč?

Koncem roku 2021 nastoupila vláda Petra Fialy, pandemie strachu z koronaviru slábla, v únoru 2022 Rusko zahájilo speciální vojenskou operaci (SVO) na Ukrajině a vznikly velké vlny informací spojených s vakcínami, válkou a uprchlíky. Kabinet využil situace a převzal boj proti dezinformacím. *Vláda se žádné svobody potlačovat nechystá. Boj s dezinformacemi nevedeme způsobem zákazů a omezování, ale formou vysvětlování*, prohlásil tenkrát premiér Fiala ve sněmovně. Jenže: Gentlemani jsou přežitkem a dnes je v módě přísloví: Sliby – chyby.

Přesně před rokem některé subjekty, zajišťující fungování internetových stránek v České republice, reagovaly na usnesení vlády České republiky ze dne 25. února 2022 č. 127 zablokováním internetových stránek označených za dezinformační. Tím se objevily zásadní právní otázky ve vztahu k porušení zákazu cenzury stanoveného čl. 17. odst. 3. Listiny základních práv a svobod a potvrdilo se, že vláda se rozhodla ignorovat nejlepší definici cenzury, kterou definoval legendární profesor Jan Jiráček: *Regulace informací je cenzura*.

Dnes je skutečnost taková, že prezident v odcházení Zeman včera 22. února podepsal zákon proti šíření teroristického obsahu na internetu, který nabude účinnosti 15. dnem po zveřejnění ve sbírce.

Nebudu komentovat důvodovou zprávu, nebo co řekl pan ministr Rakušan: *Z hlediska České republiky není vnitrostátní šíření teroristického obsahu v digitálním prostředí zásadním bezpečnostním problémem*. Nařízení podle ministerstva vnitra (prý) představuje spíše nástroj pro případné zhoršení situace, nebo pokud

by byli čeští poskytovatelé zneužiti pro šíření obsahu, který byl odstraněn v jiných státech EU. Zákon se týká výhradně veřejně šířeného obsahu, nikoli soukromé komunikace. Jak ta bude garantována v době kontroly 24-7-365 jenom Bůh ví. Zda je obsah teroristický podle zákona, bude podle předlohy vyhodnocovat policie. To je další téměř nepřekonatelný problém, protože neexistují pravidla vyhodnocování, neexistují jasné definice pojmů a moc sama dnes narušuje mnoho zákonů, a nic se neděje. Národ se cítí jako ve vatě, spoléhá se na některé výhody, které vyplývají z archetypu českého jazyka, neuvědomuje si vážnost situace doma i ve světě, a že pojem cenzura není v rovině ústavní ani v rovině zákonné definován, a že zároveň ani Ústavní soud se cenzurou přímo dosud explicitně nezabýval.

Vláda ČR podle osobního hodnocení autora usnesením z roku 2022 minimálně zprostředkovaně porušila absolutní zákaz cenzury stanovený čl. 17 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, protože na její popud k cenzuře došlo a do oblasti omezení svobody projevu v této oblasti jí není dovoleno zasahovat. A návrhem zákona, který podepsal prezident v odcházení Zeman, Česká republika navazuje na nařízení Evropské unie o potírání šíření teroristického obsahu online plně ve smyslu slov paní Jourové: *Budeme je demonetizovat.*

Závěr

Pro elementární právní analýzu situace před rokem, a samozřejmě i dnes, je třeba právně identifikovat právní základ pro vydání usnesení. To s pravděpodobností hraničící s jistotou není obecně závazným normativním aktem., zcela jistě však představuje výkon státní moci. Dále je potřeba právně posoudit charakter absolutního zákazu cenzury vyjádřeného Listinou základních práv a svobod. Vláda ČR předem zmíněným usnesením a jak jsem předem konstatoval, minimálně zprostředkovaně porušila absolutní zákaz cenzury stanovený čl. 17 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Do oblasti omezení svobody projevu v této oblasti jí není dovoleno zasahovat. V neposlední řadě je třeba právně identifikovat právní

základ způsobu, jakým k zablokování konkrétních stránek došlo za podpory politiků a vysoce postavených státních činitelů. To se však výzva, kterou označuje dvojsloví *cosa eternale*.

Současně je nezbytné si uvědomit, že celý případ s cenzurou, odpojením a následnými materiálními škodami má rovinu soukromoprávní, a rovinu veřejnoprávní. Soukromoprávní rovinou rozumíme aktivní blokaci označených webů soukromoprávními subjekty, a rovinu veřejnoprávní pak právně nezávaznou výzvu státu k tomu, aby k aktivní blokaci docházelo.

Vláda České republiky s pravděpodobností hraničící s jistotou jednala v rozporu s článkem 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, nehledě na určitou formu arbitrárního postupu v zájmu ochrany důležitých zájmů států ve značném rozsahu, který poskytuje Vojenskému zpravodajství zákon č. 289/2005 Sb. v ustanoveních § 16a a následujících tohoto zákona.

Judikatura Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) je vůči státům dlouhodobě a prokazatelně velice restriktivní a velice důkladně posuzuje citovanou nezbytnost zásahu v demokratické společnosti. Ve věci *Magyar Jeti Zrt v. Maďarsko* Senát čtvrté sekce Soudu (4.12.2018) dospěl jednomyslně k závěru, že shledání objektivní občanskoprávní odpovědnosti provozovatele internetového zpravodajského portálu za obsah, k němuž vedl hypertextový odkaz umístěný v jednom z článků publikovaných na tomto portálu, představuje nepřiměřený zásah do práva provozovatele na svobodu projevu, který je v rozporu s článkem 10 Úmluvy.

ESLP zároveň posuzoval situace, kdy omezení předcházela buď právně přezkoumatelná sankce, nebo právně předpokládané a napadnutelné omezení. V případě blokace v ČR došlo státním orgánem k sestavení nepřezkoumatelného seznamu nežádoucích webů, na základě neznámých kritérií, a weby byly zablokovány soukromoprávním subjektem. Možnosti právní obrany dotčených

webů je tedy daleko složitější, zásah do základních práv a svobod a do zákazu cenzury citlivější a náhrada materiální škody téměř vyloučena.

Kromě uvedeného připomínám, že soukromoprávní subjekty, a zejména pak poskytovatelé, jsou vázání taktéž Nařízením EP a Rady EU 2015/2120 (známe jako nařízení o síťové neutralitě), které ve čl. 2 stanoví doslova: *Poskytovatelé služeb přístupu k internetu nesmějí provádět opatření řízení provozu, která jdou nad rámec opatření stanovených v druhém pododstavci, a zejména nesmějí blokovat, zpomalovat, měnit, omezovat, narušovat, zhoršovat nebo diskriminovat konkrétní obsah, aplikace nebo služby nebo jejich konkrétní kategorie.* Z tohoto zákazu existují celkem tři výjimky: 1) zajištění dodržení právních předpisů, 2) zachování integrity a bezpečnosti sítě a 3) zabránění přetížení sítě.

Akčnímu plánu čelení dezinformacím (kdo si vymyslel pojem čelení, nevím), který mj. zahrnuje myšlenku vytvořit zákon na blokaci určitého online obsahu nebo doplnit trestní zákon o trestnost záměrného šíření dezinformací, která není nikde definována, zbývá opakovaně dodat, že podle ústavy České republiky (Čl. 17, odst. 3 Listiny základních práv a svobod) je cenzura protiústavní: *Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny. Cenzura je nepřípustná.*

Rozvoj demokracie v ČR dnes se mi jeví prakticky pozastaven, protože v tuto chvíli nikdo z vládních poslanců z volebního výboru parlamentu a velkých právních kanceláří pracujících pro stát nemají dostatek odvahy, aby se nastupující cenzuře a možnému narušení české ústavy postavili. Vřele doporučuji proto prostudovat si článek ze dne 14. června 2022 – Cenzura po česku aneb Blokování internetových stránek a cenzura podle Listiny..., Autorkou je advokátka v Praze, paní JUDr. Denisa Sudolská. Souhlasu netřeba.

Jan Campbell
23.února 2023

PRO

PRÁVO RESPEKT ODBORNOST

celonárodní setkání

přijďte podpořit

ČESKO PROTI BÍDĚ

11. 3. 2023 / 14.00 hod.

VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ

vystupující

JINDŘICH RAJCHL - předseda PRO / **JANA ZWYRTEK HAMPLOVÁ** - senátorka
VÍDLÁK - blogger / a mnozí další

Sdílet: